

Nastavnik tjelesnog

Zovem se Dušan. Živio sam u jednom gradiću u zapadnoj Slavoniji. Kad je počeo rat nadao sam se da će to brzo proći. Nisam ozbiljno shvaćao kasne telefonske pozive, prijetnje i vrijeđanja. Svi moji komšije, pa i svi moji prijatelji, bili su Hrvati i dobro smo se slagali. Bio sam poznat kao veseo i društven čovjek, a budući da sam sportaš puno me je ljudi poznavalo. Osjećao sam se siguran.

Jedne noći dogodila se tragedija. Dok smo ja i moja obitelj spavali minirali su nam kuću. Samo nekim slučajem nije se srušio onaj dio u kojem smo spavali. Onako u panici odjurio sam do mog susjeda i zamolio ga da nas odveze do Save i tu su nas neki dobri ljudi noću prevezli u Bosnu. Mislio sam da sam spašen, ali tu su tek počele moje muke. Danima smo tražili neki smještaj, ali nigdje nas nisu mogli primiti i svagdje je bilo nesigurno.

Kad sam došao u ovo mjesto bilo je dosta praznih kuća. Ja sam se smjestio u jednu za koju sam čuo da je vlasnica ranije radila u školi. Kuća je bila namještena i to mi je u onoj situaciji bilo koliko toliko dobro rješenje. Kasnije sam dobio i posao u školi. Nije bilo nastavnika pa sam morao predavati i ono što slabije znam. Imao sam problema s jezikom. Tjerali su nas da govorimo ekavski što je meni išlo dosta teško, a morao sam izbaciti iz govora puno riječi kojima sam se do tada služio.

Kad je izgledalo da rat završava iskoristio sam prvu priliku da posjetim svoje mjesto i vidim što mi je s kućom. Ono što sam vidio bilo je strašno. Sve je uništeno i razvučeno. Tada sam shvatio da se s tom kućom u meni srušio cijeli svijet. Ta kuća koju sam uz kredite i pomoć komšija i prijatelja mukotrpno gradio simbolizirala je sve ono što sam do tada bio i u što sam vjerovao. Više nisam znao ni tko sam, ni što sam i kome mogu vjerovati. Sreća je bila što mi je porodica ostala na okupu i to me je održalo.

Posjetio sam neke poznanike, ali nitko baš nije rado razgovarao sa mnom, kao da su se bojali. Ipak su mi rekli da su u gradu na vlasti upravo oni koji su naredili da mi se sruši kuća i da je bolje da se ne vraćam. Podnio sam zahtjev za obnovu, ali ja nisam u prvom planu. A i da se vratim posao više u svojoj školi ne bih mogao dobiti. Ovdje sad postoje ta srpska odjeljenja pa mi je to nekakva sigurnost za posao, ali i ona se brojčano stalno smanjuju pa je pitanje do kad ću raditi. Supruga mi sve ovo vrijeme ne radi, a djecu treba školovati.

Sad mi je najveći problem vlasnica kuće u kojoj živim. Ona se vratila i zaposlila u školi i traži da joj vratim kuću. Ona je dobila stan, ali traži svoje. Nudila mi je da ja pređem u taj stan, ali to je mali prostor u kojem moja porodica ne može živjeti, a ona je sama. Neki dan je napravila u zbornici veliku scenu. Pobacala je sa stolova čvarke i krvavice koje sam donio da ih sve počastim. Ja i moja supruga smo ove godine uhranili svinje i kako tome baš nismo vični bio sam ponosan što smo uspjeli. Htio sam radost podijeliti s kolegama u školi. To me je jako povrijedilo. Danas je ravnatelj pozvao nas nekoliko na razgovor da to sve raspravimo. On je dobar čovjek, ali mislim da se tu gotovo ništa ne može učiniti. Vidjet ćemo.

Nastavnica hrvatskog

Zovem se Kristina. Živim u ovom mjestu otkad znam za sebe. Prije rata radila sam u ovoj školi. To mi je bilo i moje prvo radno mjesto. Svi smo se u školi dobro slagali. Moj muž i ja nismo imali djece, ali smo se dobro slagali. Od naših skromnih primanja uz kredite i mnogo vlastitog rada sagradili smo si kuću na koju smo posebno bili ponosni. Pored kuće sagradili smo si i gospodarske zgrade. Sve smo radili sami. Ponekad su nam pomogli susjedi pa i kolege iz škole, ali većinu poslova smo sami obavili. Ja sam postala pravi majstor za miješanje cementa i nošenje maltera. Nažalost kad smo to sve završili moj muž se razbolio i uskoro umro. Tako sam u toj našoj kući ostala sama.

Kad je došao rat mnogi su iz škole otišli, otišli su i neki susjedi. U mojoj ulici bilo je sve više praznih kuća. Ja nisam željela otići jer nisam mogla ostaviti kuću. Ona mi je bila kao neki simbol zajedničkog života s mojim pokojnim mužem. Ako bih otišla kao da bih njega time izdala.

Ostala sam potpuno sama. Više nisam imala ni kolega, ni prijatelja, a ni susjeda. U školi je bilo puno burnih promjena. Došli su neki drugi ljudi i stalno su se mijenjali. Tražili su da pišemo ćirilicom i govorimo ekavicom što meni kao jezičaru nije bilo teško. Dobro sam znala oba pisma, a i ekavica mi nije problem jer sam studirala u Novom Sadu.

Iako su mi noću bacali nešto na kuću, ostavljali neke uvredljive poruke, mislila sam da će to proći i u svojoj kući sam se osjećala prilično sigurnom. Ipak, noću sam se sve više bojala. Pričinjalo mi se da me neko uhodi, kao da iz mraka čujem neko šuškanje. Znala sam da mi se to samo čini, ali strah nije prolazio nego je polako rastao. Kad su u našoj ulici ubili na posebno svirep način jednu stariju ženu moj strah je prerastao u paniku. Kad bih u večer išla zaključati kapiju gotovo bih vidjela neka iskežena pijana lica kako me promatraju. Noću sam imala užasne more stalno sam sanjala nekakve noževe i nasilje. Kad su mi konačno rekli da za mene više nema posla u školi jer se moj jezik tu više ne uči. Znala sam da moram otići.

Vratila sam se među prvima. Odmah sam dobila svoj posao u školi, ali kuća je bila zauzeta. Tu se smjestila jedna obitelj kolege koji radi u istoj školi. Oni su me lijepo primili i pokazali mi da je sve sačuvano, što mi je drago, ali ne žele izaći iz moje kuće. Meni su dali neki privremeni stančić, ali ja tu ne mogu sebi organizirati život. Ja sam sve ove godine progonstva trpjela čekajući dan kad ću se vratiti u svoju kuću.

Kad je neki dan taj kolega donio čvarke i krvavice hvaleći se kako je u svinjcima, koje smo moj muž i ja svojim rukama izgradili, utovio svinje, mene su prvo oblile suze. Sjetila sam se svih onim teških ali sretnih trenutaka kad smo nas dvoje puni mladenačkog elana gradili to što mi je sad oteto. Odjednom je iz mene provalio bijes koji nikad ranije nisam osjetila. Ne znam što sam sve izgovorila, ali znam da sam pobacala sve te pladnjeve i izjurila iz zbornice u koju od tada više ni ne odlazim. Ravnatelj bi htio da sad to nekako riješimo na miran način, ali ja jednostavno više nemam snage da podnosim zlo i nepravdu koja mi se sve ove godine čini.

Ravnatelj

Zovem se Franjo i ravnatelj sam u ovoj školi. O ratu nerado govorim. Ne samo da mi je uništio obitelj jer su mi ubili brata, a njegova supruga se nakon toga razboljela i umrla, nego je u ovaj kraj unio takav razdor u ljude da ja te ljude više ne prepoznajem. Ja u progonstvu ne bih mogao duže poživjeti i da je potrajalo još koju godinu mislim da bih usahnuo kao biljka kad je iščupaš iz korijena. Ja sam dio ove ravnice i masne crnice, ja ti ne mogu bez Dunava i njegovih alasa, ja ti ne mogu bez našeg kulena i fiša. Ali ja ti ne mogu zamisliti ovaj kraj ni bez šokačkih kirbaja, ni bez srpskih slava, ni bez ciganskih svirača, ni bez bosanske sevdalinke, ni bez rusinskih plesova ili mađarskog čardaša. Ja volim čuti i lalinsko otezanje, i ekavicu i ikavicu. Mi ti se razumijemo i kad netko govori slovački, mađarski ili njemački. To je jednostavno duša ovog kraja. Zato ti mene pogađa do boli kad netko stalno pokušava ovaj kraj raseliti, naseliti, homogenizirati i kako se to sve ne kaže. Ja znam, a neki to ne znaju, da je taj kraj uvijek bio takav - satkan iz različitosti, i da će uvijek takav i ostati, i da su ti ljudi znali zajedno živjeti, i da oni to mogu i ubuduće.

Zato sam se i vratio među prvima i želim upravo preko škole, preko djece i njihovih roditelja polako stvari vraćati u normalu. Nije to lako. Ljudi su duboko povrijeđeni i sve ono što bi u normalnim prilikama prošlo kao nezapaženo sada postaje veliki problem. Puno je i onih koji stalno dolijevaju ulje na vatru, a lako ti je sad nakon svega što su ljudi prošli širiti mržnju i želju za osvetom. Malo je pak onih koji se odlučuju na onaj teži put - da unatoč svemu pokušaju ponovno graditi zajedništvo i toleranciju među tako teško zavađenim ljudima.

Mi sad imamo podijeljenu školu. U školi imamo srpska i hrvatska odjeljenja. Ja mislim da to nije rješenje jer mi imamo i mnogo drugih nacionalnosti pa je sad pitanje da li za njih ne postoji škola. Ja sanjam o nekoj školi koja bi bila za ljude i u kojoj bi svatko učio da bude ponosan na svoju nacionalnost, ali i da uči poštivati i druge. Ja bih da škola uči za život u bogatstvu različitosti. Ali mi smo još daleko od toga. U svojim nastojanjima se osjećam jako usamljen.

U školi najviše imam problema s onima koji su se povratili iz progonstva koji u svima koji su rat proveli ovdje vide neprijatelje. Problema imam i s ljudima koji su došli iz drugih krajeva za vrijeme rata, a tamo se sad ne žele vratiti jer se boje da neće dobiti posao. Problem mi je i s onima u Županiji jer mi stalno nameću neka svoja kadrovska rješenja što mi samo stvara nove poteškoće. Ponekad i mene uhvati malodušnost pa se pitam želim li ja nešto nemoguće i da li je najbolje sve nas nekud raseliti, kako to u šali kažu moja djeca koja se ne žele vratiti.

Ovih dana je jedna nastavnica, koja se ne može vratiti u svoju kuću, napravila veliku scenu u zbornici s kolegom koji je tu došao za vrijeme rata, što je dodatno podijelilo ljude u kolektivu. Pozvao sam ih na razgovor pa ću zajedno s kolegicom pedagog pokušati raspraviti i riješiti taj problem.

Pedagog

Moje ime je Nada i zamjenjujem kolegicu pedagog koja je na bolovanju. Ja i moj muž liječnik smo cijeli svoj život proveli u ovom mjestu. Za vrijeme rata nismo nikud otišli jer smo se bojali napustiti kuću i otići u nepoznato, a u početku nas nitko nije ni dirao. Pred rat kad se počelo gledati na to tko je kakve nacionalnosti ustanovili smo da mi živimo u miješanom braku. Muž se šalio da je to zato što je on muško, a ja žensko. No, pokazalo se da je naša nacionalnost postala vrlo važna. Mene kao Srpkinja nisu dirali na poslu, ali njemu kao Hrvatu su počeli praviti probleme. No, kako su trebali liječnika on je sve vrijeme, uz kraće prekide, ipak radio. Kako se rat pojačavao i nama je bivalo sve teže. Mene su nazivali raznim pogrdnim izrazima koje sad ne želim spominjati, slijedile su prijetnje i pozivi telefonom, a svaki dan kad sam se vraćala kući pitala sam se da li ću muža zateći živa.

Bog mi je svjedok kako sam se radovala kad su se počeli vraćati naši komšije koji su otišli za vrijeme rata. Mislila sam da ćemo konačno živjeti normalno kao i ranije, ali sam se prevarila. Oni s nama jednostavno nisu željeli razgovarati. Budući da sam radila u školi sve sam kolege koji su se vraćali primila natrag u školu i bilo mi je teško jer je raniji direktor otišao i sve je ostalo na meni. Kad je sve u školi već bilo organizirano dobila sam otkaz jer je rečeno da pedagog više nije potreban. Kasnije su ponovno otvorili to mjesto, ali je primljena jedna mlađa kolegica, a ja sam sve ovo vrijeme bez posla. Da bude stvar bolja i muž je dobio otkaz i sad smo oboje nezaposleni.

Ravnatelj je dobar čovjek i on bi ponovno želio uspostaviti koliko toliko normalne uvjete, ali mu je vrlo teško. On bi me primio na posao, ali ga u tome onemogućavaju iz Županije koji stalno nameću neke svoje kadrove. Tako su u našu školu poslali čovjeka koji je osuđen zbog velike pronevjere u školi gdje je bio ravnatelj i to da predaje etiku. Nitko se ne usudi tome suprotstaviti jer danas lako ostaneš bez posla, a teško ga ponovno dobiješ.

U školi je velika podijeljenost i taman kad misliš da se malo smirilo i da su nastojanja koja činimo ja i ravnatelj dala neki rezultat dogodi se novi incident. Tako je jedan kolega donio čvarke i krvavice da počasti ostale u zbornici, a jedan kolegica povratnica je sve pobacala i napravila veliku scenu. Sad su se u zbornici svi podijelili i ne znam kako ćemo to riješiti. Ravnatelj je pozvao kolegicu i kolegu da to raspravi s njima, a zamolio je i mene da mu u tome pomognem. Meni se tu teško u bilo što miješati jer ne znam do kada ću raditi jer sam samo na zamjeni.